

Tuntisuunnitelma 1, yläkoulu, 90 min

Lapsen oikeudet kuuluvat jokaiselle lapselle ja nuorelle

Tavoite

Tutustutaan keskeisiin ihmisoikeussopimuksiin ja niiden merkitykseen ja toteutumiseen maailmassa (L2). Oppilas harjoittelee kestävän hyvinvoinnin teemoja ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja demokratiaan liittyviä teemoja (L7). Harjoitellaan itsensä kuuntelemista ja toisen silmin asioiden näkemistä (L1) sekä toisen kunnioittamista ja vuorovaikutuksen periaatteita (L2). Oppilas harjoittelee tunnetaitoja (L3) sekä yhteistyötä toisten kanssa (L6). Tutustutaan turvalliseen ja vastuulliseen tv-taitoihin (L5) sekä omien valintojen merkitykseen (L7).

Oppiaineet

Terveystieto, uskonto, elämäkatsomustieto, yhteiskuntaoppi

Artiklat

Sopimus yleisesti; neljä yleisperiaatetta (2, 3, 6, 12)

Avainsanat

Lapsen oikeuksien sopimus, turvallisuus, syrjimättömyys, yhdenvertaisuus, rasismi

Ensimmäinen oppitunti

Tarvikkeet: Paperia ja kirjoitusvälineet

Johdanto: Oikeus turvallisuuteen (20 min)

Opettaja kertoo ryhmälle lapsen oikeuksista ja tämän vuoden lapsen oikeuksien viestinnän temasta, joka on oikeus turvallisuuteen.

Tausta-aineistona voi käyttää lapsen oikeuksien sivustoa:

<https://www.lapsenoikeudet.fi/wp-content/uploads/2022/09/Lista-Lapsen-oikeuksista-ylakoulu.pdf> ja puheenvuorossa voi hyödyntää valmista esitysmateriaalia: Lapsen oikeuksien viikon tietopaketti 2022: <https://www.lapsenoikeudet.fi/wp-content/uploads/2022/09/Lapsen-oikeuksien-viikon-tietopaketti-2022.pdf>.

Opettaja voi myös avata johdannossa seuraavia termejä:

- **Syrjintä** tarkoittaa sitä, että ihmistä kohdellaan muita huonommin jonkin henkilökohtaisen ominaisuuden perusteella. On hyvä muistaa, ettei kaikki huono kohtelu ole syrjintää (mutta ei silti myöskään oikein).

- **Häirintä** on toimintaa, jolla luodaan toiselle ihmiselle hänen henkilökohtaiseen ominaisuuteensa perustuen halventava, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Häirintä voi olla myös seksuaalista.
- **Rasismi** tarkoittaa ihmisen tai ihmisryhmän asettamista alempiarvoiseen asemaan esimerkiksi todellisen tai oletetun alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kielen tai uskonnon perusteella. Rasismi ei ole ainoastaan yksittäisiä tekoja, vaan sitä ilmenee myös yhteiskunnan rakenteissa ja tavoissa.
- **Yhdenvertaisuus** tarkoittaa sitä, että kaikille ihmisille kuuluvat samat ihmisoikeudet, riippumatta kansalaisuudesta, etnisyydestä, seksuaalisesta suuntautumisesta, iästä, sukupuolesta, vammasta, sairaudesta tai muusta vastaavasta.
- **Positiivinen erityiskohtelu** on yhdenvertaisuutta turvaavia toimenpiteitä, joilla parannetaan tiettyyn ryhmään kuuluvien henkilöiden olosuhteita. Esimerkiksi vammaisella ihmisellä on oikeus sellaisiin järjestelyihin, joilla varmistetaan hänelle samanlainen mahdollisuus palveluihin kuin muilla on jo muutenkin.

Puhutaan yhdessä jokaisen lapsen oikeudesta turvallisuuteen. Apuna voi käyttää esimerkiksi seuraavia kysymyksiä. Opettaja voi halutessaan laittaa lapset pohtimaan kysymyksiä tai osaa niistä myös pareittain tai pienryhmissä.

- Mitä lapsen oikeus turvallisuuteen tarkoittaa?
- Mitkä elementit oppilaille muodostavat turvallisen olon?
- Keitä lapsen oikeudet koskettavat? Koskettavatko ne tätä yläkoululaisten oppilasryhmää?
- Miten lapsen oikeudet suhteutuvat yleisiin ihmisoikeuksiin?
- Toteutuvatko lapsen oikeudet Suomessa? Toteutuvatko ne kaikkien lasten osalta samalla tavoin vai onko joillakin lapsilla tai lapsiryhmillä puutteita niiden toteutumisessa? Miten syrjintä voi heikentää joidenkin lasten turvallisuuden tunnetta?
- Miksi lasten oikeuksien päivää ja viikkoa vietetään ja miksi niitä tarvitaan?

Yhdistävät asiat (25 min)

(Tehtävä on julkaistu alun perin Turvallinen Oulu -hankkeen Perusopetuksen tunne- ja turvataitokasvatuksen opetusmateriaalipaketissa luokka-asteille 7–9, s. 19.

(https://www.ouka.fi/documents/23152206/26913058/Turvallinen-Oulu_7-9luokka_A4_sahkoinen_29092021-1.pdf/159ab297-9765-4130-8fac-84bfd0f568f2).

Materiaalipaketista löydät paljon lisää tunne- ja turvataitokasvatukseen soveltuvaa aineistoa ja harjoituksia.)

Harjoituksessa oppilaat miettivät yhdessä asioita, jotka yhdistävät heitä. Harjoitus vahvistaa luokassa tunnetta, että oppilailla on enemmän yhteisiä asioita kuin erottavia. Harjoituksen avulla oppilaat oppivat tuntemaan toisensa paremmin ja henkilökohtaisemmin.

Opettaja jakaa oppilaat 3–5 hengen ryhmiin. Ryhmien tehtävänä on keksiä mahdollisimman monta asiaa, jotka yhdistävät heitä kaikkia. Esimerkiksi: Me kaikki olemme 7. luokan oppilaita. Meillä kaikilla on housut jalassamme. Me kaikki tykkäämme musiikista. Oppilaat kirjoittavat asiat paperille.

Vaikka harjoituksessa olennaista on keskustelu ja tutustuminen, siitä voi tehdä myös ryhmien välisen kilpailun, jolloin eniten yhteisiä asioita löytänyt ryhmä voittaa.

Lopuksi keskustellaan opettajan johdolla siitä, millaiset asiat oppilaita yhdistävät sekä siitä, mikä jokaisessa on erilaista ja uniikkia. Opettaja ohjaa keskustelua siihen, että jokaisella on sama ihmisarvo, että jokaisen kanssa on tultava toimeen, ja että ihmisten välillä on aina löydettävissä myös jotain samankaltaisuutta.

Toinen oppitunti

Tarvikkeet: Videon toistolaite, kyniä, paperia, älypuhelimet TAI padit/tietokoneet

Johdanto: Rasismi ja syrjintä (15 min)

Katsotaan yhdessä Mahdin Nuoret ry:n toteuttama video: Syrjimättömyys on ihmisoikeus - #puuturasismiin YouTubesta <https://youtu.be/7duNkOE31jc> . (Kesto 5 min.)

Palautetaan muistiin vielä termi rasismi:

Rasismi tarkoittaa ihmisen tai ihmisryhmän asettamista alempiarvoiseen asemaan esimerkiksi todellisen tai oletetun alkuperän, ihonvärin, kansalaisuuden, kielen tai uskonnon perusteella. Rasismi ei ole ainoastaan yksittäisiä tekoja, vaan sitä ilmenee myös yhteiskunnan rakenteissa ja tavoissa.

Keskustellaan yhdessä tai pareittain/pienryhmissä videosta:

- Asetu hetkeksi videossa puhuvien nuorten kenkiin: millaisia tunteita ja ajatuksia sinussa heräisi vastaavissa tilanteissa? Miten ajattelet, että saattaisit reagoida? Millaista reagointia toivoisit muilta?
- Mikä rasistisiin tilanteisiin puuttumisesta tekee sinusta vaikeaa? Entä mikä voisi helpottaa puuttumista?
- Miettikää 5 keinoa, miten bussissa tapahtuneen rasistisen tilanteen todistaneet henkilöt olisivat voineet toimia.
- Toisinaan omassa kaveriporukassa saattaa esiintyä syrjivää kielenkäyttöä tai lennellä rasistisia vitsejä. Onko näihin mielestäsi helppo puuttua? Jos ei, miksi? Mikä voisi helpottaa tilanteisiin puuttumista?

Some-päivitys lapsen oikeuksista (30 min)

Jaetaan oppilaat 2–3 hengen ryhmiin.

Ryhmä laatii äsken käsiteltyihin yhdenvertaisuuden, syrjinnän ja rasismin tai turvallisuuden teemoihin liittyvän lapsen oikeuksien somepäivityksen valitsemaansa somekanavaan.

Päivitystekstin tueksi voi tehdä sopivan somekuvan kuvankäsittelyohjelmalla tai jollakin ilmaisella ohjelmistolla tai vaihtoehtoisesti ryhmä voi valita ilmaisista kuvapankeista sopivan

kuvan tai ottaa itse kuvan tai kuvata videon. Myös piirroskuvia voi käyttää ottamalla niistä valokuvan.

Ennen tehtävän toteutusta opettajan on hyvä käydä läpi valokuvan/videon julkaisemisen pelisääntöjä.

- Toisen henkilön kuvaa/videota ei saa julkaista ilman lupaa.
- Alaikäisten lasten kuvan/videon julkaisemiseen tarvitaan lupa myös huoltajalta.
- Jonkun toisen ottaman kuvan/videon käyttöön tulee olla lupa.
- Ilmaista kuvapankeista löytyy paljon kuvia, joiden käyttöoikeus on vapaa.
- Usein ilmaistenkin kuvien käytössä on hyvän tavan mukaista mainita kuvaajan nimi.
- Itse ottamia kuvia tai videoita, joissa ei esiinny tunnistettavia henkilöitä, saa julkaista vapaasti.
- Itse itsestään ottamia kuvia ja videoita saa julkaista vapaasti, samoin kuin kuvia, joissa esiintyviltä henkilöiltä on julkaisulupa. Alaikäisen lapsen on hyvä kuitenkin sopia huoltajan kanssa, mitä julkaisee itsestään.
- Koulun kanavissa kuvia/videoita saa julkaista vain lapsilta, joiden huoltajilta on lupa julkaisemiseen.

Katsotaan kaikki somepäivitykset yhteisesti. Jos mahdollista, voitte postata päivitykset tai osan niistä koulun tai oppilaiden omissa somekanavissa käyttäen hashtagia #LapsenOikeudet #MunTurvallisuus #SunTurvallisuus.

Lisä- tai kotitehtävä

- Haastetaan ennakkoluulot!
<https://www.lapsenoikeudet.fi/kampanja/lapsenoikeuksienviikko/kouluille/7-9-luokka/haastetaan-ennakkoluulot/>

Lisää tehtävävinkkejä!

Taksvärkin Oikeesti! -menetelmäoppaasta lasten ja nuorten oikeuksien käsittelyyn löydät paljon lisää tehtäviä lapsen oikeuksien käsittelyyn yläkoululaisten kanssa. Katso esimerkiksi vammaisten lasten oikeuksia avaava Aamuni esteet -tehtävä sivulta 42.

- <https://www.taksvarkki.fi/tv/wp-content/uploads/2022/02/Oikeesti-Menetelmaopas-lasten-ja-nuorten-oikeuksien-kasittelyyn-2022-Taksvarkki-ry.pdf>

Maailmankoulun materiaalit opastavat yläkoululaisia ihmisoikeuksien pariin menetelmien ja oppimateriaalien kautta.

- <https://maailmankoulu.fi/vinkit-ylakouluille-ja-toiselle-asteelle-2/>

Ihmisoikeusliiton Tunnista ja puutu! -oppimateriaaleista löydät valmiit tuntisuunnitelmat syrjinnän tunnistamisen ja siihen puuttumisen opetukseen yläkouluikäisille.

- <https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeuskasvatus/ihmisoikeudet-opetuksessa/tunnista-puutu-oppituntimateriaali/>